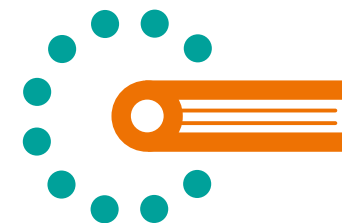

BOEKBESPREKING
JANUARI 2023

TITEL De kapperszoon
AUTEUR Gerbrand Bakker
UITGEVER Cossee, Amsterdam, 2022
BESPREKER Elke Maasbommel

LEESWIJZER 2022-2023

50 JAAR

LITERATUURCLUBS
DRENTHÉ

DE AUTEUR

Gerbrand Bakker is geboren in Wieringerwaard op 28 april 1962 als derde zoon in een boerengezin van zeven kinderen. Hij studeert Cultureel Werk in Leeuwarden en Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam, met als specialisatie historische taalkunde. Tot 2002 is hij ondertitelvertaler, en in 2006 voltooit hij in Alkmaar de opleiding tot vakbekwaam hovenier. Ook is hij schaatsinstructeur en vaste columnist bij *De Groene Amsterdammer*, en heeft hij een eigen blog met de titel *dingetjes enzo*, wat goed zijn onderwerpen omschrijft; het gaat over alles; zijn hond, synchroondansen, en recensies, onder andere.

In 1997 en 1998 worden de eerste twee delen van zijn *Etymologisch Woordenboek voor Beginners* gepubliceerd, een verklarend jeugdwoordenboek, en brengt hij in 2006 een *Woordenboek voor de Aankomende Brugklasser* en een *Junior Etymologisch Woordenboek* uit. In 1999 verschijnt zijn eerste jeugdroman *Perenbomen bloeien wit*. Dit boek gaat over een tweeling, hun kleine broertje, vader, en hond, wiens levens opeens volledig veranderen doordat hun auto aangereden wordt. De tweeling, die tot voor kort alles met elkaar deed, worden uit elkaar gehaald doordat de ene nog wel kan zien, en de andere niet.

In 2006 verschijnt Bakkers debuutroman *Boven is het stil*, waarvoor hij het Gouden Ezelsoor, de Debutantenprijs, en de Boekdelenprijs ontvangt. Het gaat over een boer, Helmer, die met zijn vader woont. Zijn tweelingbroer, Henk, is jaren geleden omgekomen, en Helmer, die helemaal geen boer wilde worden, moet de taken van Henk overnemen. Thema's die erin voorkomen zijn eenzaamheid, passiviteit, isolatie, plichtsbesef en familierollen. Het boek is in zo'n dertig talen vertaald. De Engelse vertaling van David Colmer, *The Twin*, wordt in 2010 bekroond met de Dublin Literary Award. De Literatuurclubs Drenthe bespraken *Boven is het stil* in

seizoen 2007-2008. Ook zijn roman *Juni* (2009) wordt goed ontvangen: het boek staat op de shortlist voor de Libris Literatuurprijs en krijgt de Independent Foreign Fiction Prize, een voorloper van de International Booker Prize.

Bakker schrijft ook non-fictie, zoals *Rotgrond bestaat niet* (2018) en *De 3 bestaat niet. Een wandeling* (2020). Ook heeft hij autobiografisch werk gepubliceerd, getiteld *Jasper* en *Zijn knecht* (2016) en *Knecht, alleen* (2020). Twaalf jaar na zijn vorige roman (*De omweg*, 2010) verschijnt in 2022 *De kapperszoon*.

SAMENVATTING

De kapperszoon gaat over Simon, een kapper in de Jordaan in Amsterdam. Hij heeft geen relatie, en houdt niet zo van zijn werk; het bordje hangt vaak op 'gesloten', en hij praat amper met de weinige klanten die hij heeft. Sinds een tijdje werkt hij als vrijwilliger in het zwembad, waar hij een groep verstandelijk beperkte kinderen begeleidt. Zijn moeders vriendin Henny is namelijk op vakantie met haar nieuwe man. Simon raakt geobsedeerd door een van de jongens, Igor, die lijkt op Aleksandr Popov, zijn favoriete zwemmer van vroeger.

Tegelijkertijd komt een schrijver steeds vaker langs in zijn kapperszaak, omdat deze een boek wil schrijven over een kapper. De schrijver stelt vragen over Simons vader, die is omgekomen in de vliegtuigramp op Tenerife, waar twee Boeing 747s op elkaar vlogen. Simon komt er steeds meer achter dat hij het verdriet dat hij heeft over het verlies van zijn vader nooit echt verwerkt heeft, mede doordat zijn moeder hier nooit over

heeft willen praten. Dit komt doordat zijn moeder zelf ook nooit begrepen heeft waarom haar echtgenoot opeens, op het moment dat hij uitvond dat hij vader zou worden, met de noorderzon vertrok. Simon besluit zelf onderzoek te doen, en de ramp wordt steeds meer een obsessie.

LET OP: SPOILERS! Het wordt duidelijk wat er met Cornelis, Simons vader, gebeurd is: hij bleek weg te zijn gegaan met Jacob, een stagiaire. Op het laatste moment, echter, besloot hij niet in het vliegtuig te stappen dat minuten later op een ander vliegtuig zou knallen. Cornelis blijft op Tenerife, en leidt daar zijn eigen leven. Hij gaat bij een kapperszaak werken, noemt zichzelf Carlos, en denkt eigenlijk nog weinig terug aan Nederland.

Het lukt Simon steeds meer om contact te zoeken met de buitenwereld, en zelfs om met zijn moeder te praten over zijn vader. Cornelis komt Henny tegen op Tenerife, en raakt met haar aan de praat. Dit gesprek leidt ertoe dat hij begint te twijfelen of hij niet een keer terug moet naar Nederland.

PERSONAGES

SIMON WEIMAN De eigenaar van kapperszaak Chez Jean in de Jordaan in Amsterdam. Hij houdt niet echt van zijn beroep, en hij praat amper met de weinige klanten die hij heeft. Zijn moeder noemt hem indolent. Dit verandert zodra hij geïnteresseerd wordt in de vliegtuigramp van Tenerife.

CORNELIS WEIMAN Een kapper die wordt doodverklaard omdat men denkt dat hij een van de inzittenden is van de vliegtuigramp in Tenerife. Hij zat echter niet in het vliegtuig, en begint daarom een nieuw leven op het eiland. Hij leert zichzelf de taal aan, gaat werken in een kapperswinkel, en neemt een nieuwe naam aan: Carlos.

ANJA WEIMAN Simons moeder, een oude vrouw die heel veel praat, maar nooit over de dood van haar man. Ze is nooit hertrouwd, en is ervan overtuigd dat haar man eigenlijk nooit van haar heeft gehouden. Ze raakt soms in paniek, wat haar beste vriendin Henny wel 'het overzicht verliezen' noemt.

JAN WEIMAN De opa van Simon. Hij was ook kapper, en hield altijd van zijn werk. Hij was degene die de naam van de kapperszaak aanpaste naar Chez Jean, omdat veel winkels in de omgeving ook een Franse naam hadden. Hij woont in een verzorgingshuis, en beweert dat hij daar veel aandacht krijgt van de vrouwen. Daarom komt hij vaak bij Simon om zijn haar te laten knippen.

DE SCHRIJVER Een naamloze man van middelbare leeftijd met 'ooit stroblond haar' (36) en een ringetje in zijn oor. Hij wil een boek schrijven over de vliegtuigramp in 1977, en interviewt Simon en zijn vader hierover. De schrijver lijkt een soort incarnatie van Gerbrand Bakker zelf. In de lezing zal ik meer aandacht besteden aan de schrijver en zijn rol in de roman.

IGOR Een verstandelijk beperkte jongen met mooi zwart haar die op de Russische oud-zwemmer Aleksandr Popov lijkt. Simon leert hem kennen bij het zwemgroepje van zijn moeder, en hij wil hem meenemen naar huis.

STRUCTUUR

Het boek is opgedeeld in drie delen, die elk bestaan uit korte hoofdstukken hebben. Het eerste deel is verteld vanuit het oogpunt van Simon. Het tweede deel wisselt naar het perspectief van Simons vader Cornelis. Ook staan er in dit deel veel feitelijke beschrijvingen van hoe de vliegtuigramp zich heeft kunnen voltrekken. Hierdoor speelt Bakker met de grens tussen feit en fictie, doordat het leven van de niet-bestaande Cornelis zich afspeelt te midden van waargebeurde feiten. In het derde deel wordt er tussen meerdere perspectieven gesprongen, onder anderen tussen Simon en Cornelis, maar ook de schrijver komt aan het woord. Het derde deel is dan ook het deel waar alles samenkomt: het wordt steeds duidelijker hoezeer Simon en zijn vader op elkaar lijken, en het zou misschien zelfs kunnen dat de twee elkaar uiteindelijk weer gaan ontmoeten.

STIJL

De kapperszoon is erg makkelijk te lezen dankzij het toegankelijke taalgebruik van Bakker. Hij gebruikt korte zinnen met weinig moeilijke woorden. Hij beschrijft vaak de omgeving uitgebreid, wellicht om aan te tonen hoe de personages zich voelen:

Simon kijkt door de ruiten naar de kale bomen. In het park lopen mensen hard, laten andere mensen hun hond uit, duwen jonge moeders een kinderwagen voort, rijdt een politiewagen uiterst traag over de paden. (106)

4

Simon zegt zelf niet veel. In het begin van het boek wordt verteld dat zijn

contact met klanten vaak uit korte antwoorden bestaat: 'hm' en 'goh', bijvoorbeeld. Of:

'Ach,' zegt Simon. Dat is het. Derde woord dat hij gebruikt. Ach. Ze merken het niet eens, want hij werkt gewoon verder, hij gebruikt het ouderwetse knipscheermes, waarbij hij de muis van zijn linkerhand tegen de kaak van de jongen zet, zijn hoofd iets omhoog en opzij duwt. De dikke halsslagader kronkelt vanonder zijn hand omlaag. (20)

Soms gebruikt Bakker ook langere zinnen, en dan met veel herhaling erin, om aan te tonen hoe Simons leven zich steeds maar herhaalt zonder dat er enige voortgang inzit:

Hij zwemt en zwemt en zwemt, hij hijgt, hij hapt naar adem, hij keert. Het halve uur wordt een uur. Zwemmen, keren, naar adem happen. (51)

Deze manier van schrijven komt vaak terug in de roman, om het alledaagse en de herhaling die in ieders leven zit te benadrukken.

Een interessante stijlkeuze van Bakker is dat hij geen seksscènes beschrijft, ook al neemt Simon geregeld mannen mee naar boven. Later in het boek verklaart de schrijver waarom dat gebeurt. Barman Oscar, eigenaar van homobar The Queen's Head, vertelt een verhaal over een liefde die hij kende in Iran. Hij vertelt over hoe hij uiteindelijk met een man naar bed ging, en beschreef dat als 'hij deed het luik dicht'. (224) Hieronder volgt het gesprek dat Simon en de schrijver hierover hebben: 'O, ja,' zegt Simon. 'Er is iets wat ik je ook nog wilde vragen. Hoe doe jij dat als je in je boeken over seks schrijft?'

'Dat doe ik niet. En ik heb het geprobeerd, geloof me. In dat verhaal van Oscar net, toen hij zei hoe die jongen heette, zei hij alleen "hij deed het luik dicht". Zo doe je dat. Oscar zou een schrijver kunnen zijn. Als je dat wat hij zei opschrijft, laat je er een witregel op volgen. Witregels zijn geweldig en nogal onderschat door schrijvers. En lezers zijn, over het algemeen, niet dom.'

'En als het heel lange seks is, doe je twee witregels.'
'Ha, ha. Of je sluit het hoofdstuk af. Dat zegt vaak ook meer dan woorden.' (226)

Deze scène is erg typerend voor *De kapperszoon*. Naarmate het boek vordert, krijgt de schrijver steeds een grotere rol. Aangezien de schrijver gebaseerd is op Bakker zelf, zou je deze scène kunnen lezen als Bakkers eigen commentaar op literatuur. Het ironische, natuurlijk, is dat in het verhaal van Oscar, wanneer hij het over het luik heeft, er juist helemaal geen witregel is.

Het gebrek aan seksscènes betekent trouwens niet dat er geen erotische spanningen in het boek staan. Integendeel: wanneer Simon Igor voor de tweede keer mee naar huis neemt en zijn haar knipt, wordt dat beschreven met enorm veel seksuele lading:

Wat gaat er toch om in dat hoofd, denkt Simon. Wie ziet hij? Wat ziet hij? De tondeuse gaat uit. Simon pakt het mes erbij en schuiert Igers nek glad. Als hij daarmee klaar is, wappert hij met de zachte borstel de haartjes weg en doet hij wat olie op zijn handen. Langzaam smeert hij de nek en de hals ermee in. De nek, de hals. (254-255)

In deze scène voel je de spanning die Simon ook voelt. Door de uitgebreide beschrijving, de toevoeging van het woord 'langzaam', en de herhaling van de lichaamsdelen die ingesmeerd worden, lijkt het alsof Simon zichzelf amper in kan houden.

.....

THEMA'S

Er zijn behoorlijk wat thema's die vaker terugkomen in de boeken van Gerbrand Bakker. Dit heeft te maken met zijn achtergrond als boerenkind, waardoor dieren vaak beschreven worden alsof ze ook een mens zijn. Dit is te zien in de liefde die Carlos/Cornelis geeft aan de honden die hij heeft, en die het verstrijken van de tijd aangeven. Een leven in hondenjaren, zogezegd. Ook het terugkeren van de aalscholvers laat Bakkers voorliefde voor dieren zien. Hieronder staat een tweetal uitgewerkte thema's.

FAMILIEBANDEN De verhouding tussen familieleden (levend of niet) is een thema dat eigenlijk in elk boek van Gerbrand Bakker terugkomt. Dit is ook zeker het geval in *De kapperszoon*. Simon heeft nauw contact met zijn moeder en spreekt haar heel vaak, maar eigenlijk hebben ze het nooit echt ergens over. Ze wil het nooit over zijn vader hebben, en in het begin vindt Simon dat prima en vanzelfsprekend:

Hij heeft het altijd gelaten, dat hele vaderverhaal van zijn moeder. Zij had er het alleenrecht op. Het was haar ramp, haar verdriet, het waren haar herinneringen. (20)

Dit verandert echter in de loop van het boek. Hoe meer Simon onderzoek doet naar de vliegtuigramp, hoe vervelender hij het vindt dat zijn moeder hier niet met hem over wil praten. Dit komt terug in het volgende citaat: 'Besef jij wel dat ik hier ook mee te maken heb? Dat mijn vader al weg was voordat ik hem heb kunnen leren kennen?'

'Hé! Doe eens stil!' roept Johan.

'Wees blij! Maak je niet zo druk. Je vader had net zo goed een ander kunnen zijn.'

Simon kan het nauwelijks geloven. Wat is er met die vrouw aan de hand? Hij windt zich opeens enorm op. Altijd maar alles wegwuiven, of weglopen. Wegzwemmen. (105)

Het interessante aan de band tussen Simon en zijn moeder is dat zij eigenlijk altijd het woord doet. Zij vertelt wat hij moet doen, hoe hij is, en zij bepaalt waar het gesprek over gaat. Het tweede hoofdstuk is zelfs een hele monoloog van zijn moeder. Iets later, in hoofdstuk acht, besluit Simon ondertussen iets anders te doen (zijn acties en mijmeringen worden tussen haakjes geschreven), omdat hij toch niet hoeft te reageren.

Simon kan wel met zijn opa praten over zijn vader. Ze gaan zelfs geregeld met zijn tweeën naar het monument in Westgaarde, waar Simons vader niet genoemd is (omdat zijn moeder dat niet wilde). Hoewel Simon met zowel zijn moeder als zijn opa goed contact heeft, spreken ze elkaar nooit met zijn allen. Hier komt verandering in wanneer Simon hen beiden uitnodigt voor een etentje bij hem thuis. Dit is op de verjaardag van zijn vader.

Simons vader Cornelis is zowel aanwezig als afwezig; hij speelt een grote rol in Simons leven, maar tegelijkertijd kent hij hem helemaal niet. Dat wordt herhaald in het volgende citaat:

Ze zijn met zijn drieën, er is een dode echtgenoot, een dode zoon en een dode vader, maar de dode vader is volstrekt onbekend, dat had iedereen kunnen zijn, wat hem betreft. (54)

Dezelfde dode persoon is voor Simon, zijn moeder, en zijn opa steeds een ander mens.

Simon heeft eigenlijk geen idee wie zijn vader is, en het lijkt wel alsof hij door het ontbreken van een vaderfiguur ook niet echt goed weet wie hijzelf is:

Vader. Hij weet nauwelijks wat hij zich bij dat woord moet voorstellen. Niet geïdentificeerd, daarbij kan hij zich wel een voorstelling maken en hij voelt, nu, hoe open dat inderdaad is. Hoe onaf. Nooit zal je het zeker weten. (61)

Simons moeder benadrukt altijd dat ze maar met zijn tweeën zijn, maar dat is voor Simon niet echt genoeg. Gelukkig heeft hij goed contact met zijn opa, die net als hij kapper was. Hoewel Simon met beiden goed contact heeft, spreken ze elkaar nooit met zijn drieën. Hier komt verandering in wanneer Simon zijn moeder en opa bij hem uitnodigt, op de dag dat zijn vader jarig zou zijn geweest. Op dit moment praten ze ook gezamenlijk over Cornelis. Het lijkt dan alsof de wonden van vroeger een klein beetje geheeld zijn.

Wat familiebanden betreft: Cornelis lijkt wel de tegenpool te zijn van zijn zoon. Waar Simon graag een band had gehad met zijn vader, liep Cornelis weg bij zijn vrouw op het moment dat hij hoorde dat ze zwanger was. Hij lijkt vrij gemakkelijk een nieuw leven op te bouwen zonder wat voor familieband dan ook. Ook heeft hij op Tenerife geen relatie. Wel heeft hij goede vrienden, maar hen vertelt hij nooit wie hij echt is. De enige band die hij echt aangaat is met zijn hond, maar zodra die hond doodgaat, koopt hij gewoon weer een nieuwe.

PASSIVITEIT/INDOLENTIE Een ander thema dat vaak terugkomt in Bakkers boeken is passiviteit, of alles maar een beetje laten. Zo goed als het hele boek *Boven is het stil* uit 2006 gaat over dit thema. Dit boek gaat over Helmer die tegen zijn zin boer is geworden, en dat alleen maar omdat zijn broer omkwam in een ongeluk. Hij studeerde Nederlands in Amsterdam, maar moest terug naar huis omdat er anders niemand was die het boerenbedrijf kon overnemen. Helmer heeft zich er nooit tegen verzet, maar op het moment dat zijn vader oud en zwak wordt, brengt hij hem naar boven, waar hij hem eigenlijk laat creperen. Langzaam wordt duidelijk hoe erg hij het zijn vader kwalijk neemt.

Dit thema komt heel duidelijk terug in *De kapperszoon*. In het begin van het boek wordt al duidelijk dat Simon bepaald niet tevreden

is met zijn leven. Hij heeft de volgende gedachten: *Knippen en scheren, eten en drinken, zwemmen. Dode, onbekende vader, licht hysterische moeder. Nooit een vaste vriend gehad. Te makkelijk, mogelijk, een dagbesteding in de schoot geworpen. Hij heeft de kappersvakschool gedaan, natuurlijk, maar of hij kapper had willen worden?* (25)

Simons vader was kapper, en zijn opa ook. Daarom was het voor hem nooit een keuze geweest om ook kapper te worden. Uit het citaat hierboven blijkt dat hij daar eigenlijk ook nooit echt over nagedacht had. Hij heeft gewoon gedaan wat het meest voor de hand lag. Echter, in tegenstelling tot Boven Is het stil, wordt er ook nooit duidelijk wat Simon dan anders wel had willen doen als beroep.

Op een bepaald moment vraagt Simons moeder hem: *'Hoe komt het toch,' zegt ze, 'dat jij zo indolent bent?'* (91) Hiermee bedoelt ze dat hij weinig in beweging komt. Later in het gesprek blijkt dat hij vroeger ook al zo was, en dat hij altijd rustig aan het observeren was. Dit komt later ook terug in een citaat van de schrijver, die hem omschrijft als *'een aalscholver in een troep meeuwen. Weet ik veel. In elk geval een andere soort, die dan een beetje onbenullig om zich heen kijkt en zich afvraagt hoe hij daar in godsnaam terechtgekomen is'* (40). Ook uit dit citaat, waaruit je kunt halen dat Simon de aalscholver is, blijkt dat Simon zelf nooit echt keuzes gemaakt heeft, maar dat hem allerlei dingen simpelweg zijn overkomen. Na het gesprek met de schrijver denkt hij steeds aan aalscholvers, alsof er een klein gedeelte van hem misschien wel wat actiever zou willen zijn. Echter, niet lang daarna denkt hij dat het allemaal kletspraat van de schrijver, en doet hij alsnog niets.

De passiviteit van Simon komt ook terug in de manier waarop hij met mannen omgaat. Hij heeft nog nooit een relatie gehad, maar het wordt

niet helemaal duidelijk waarom dit is. In het begin van het boek neemt Simon een man die hij in het zwembad ontmoet mee naar huis. Ze praten amper, maar gaan wel met elkaar naar bed. Het wordt niet duidelijk of Simon dit soort dingen vaker doet, maar aan de manier waarop hij erop reageert is dit niet de eerste keer dat hij een man meeneemt naar huis. Hij weet niet eens zijn naam (en neemt ook nooit de moeite om deze te vragen), en de hele gebeurtenis lijkt weinig invloed op hem te hebben. Afgezien van wat Simon doet als die man net weg is: *Hij draait het bordje om, waardoor voorbijgangers – als het ze opvalt – OUVERT kunnen lezen in plaats van FERMÉ.* (36) De kapperszaak is letterlijk open, maar dit kan symbool staan voor hoe Simon ook opener wordt, en meer mensen in zijn leven toestaat.

Een kapperszaak is een plek waar veel interactie is, maar in Simons geval vooral eenzijdig. Hij laat zijn klanten altijd veel praten, en antwoord slechts met korte woorden. Hoewel hij dat zeker niet erg vindt (praten met klanten kost namelijk energie), denkt hij wel vaak na over de rol die hij dan heeft als kapper. Dit blijkt uit het volgende citaat: *Misschien is het wel hun bedoeling om hem, Simon, te gebruiken als tussenpersoon. Mensen, je weet nooit wat ze echt willen, wat ze werkelijk bedoelen. In elk geval houden ze allebei van praten. Vooral over zichzelf. Nu Simon dode punten wegknipt, gaat hij eerdere gesprekken na. Hebben ze hem ooit een vraag gesteld?* (31)

In dit citaat blijkt dat Simon eigenlijk niet echt een mens is voor deze twee mensen; hij is slechts de kapper. En een kapper hoef je geen vragen te stellen. Het is typerend voor het werk van Bakker dat Simon hier verder geen oordeel of diepere gedachtes bij heeft. Hij bedenkt iets, en gaat dan weer verder met de orde van de dag: het knippen van mensen, en luisteren naar wat ze te zeggen hebben. De enige persoon met wie Simon wel in gesprek komt, is de schrijver. Deze trekt Simon uit zijn comfortzone

door te vertellen over de vliegtuigramp op Tenerife, en zo gaat Simon eindelijk zelf onderzoek doen. Maar Simon heeft dus wel een ander persoon nodig om hem op weg te helpen.

Hetzelfde geldt voor Cornelis, Simons vader. Hij werd door zijn stagiaire, Jacob, verleid om met hem weg te gaan. Dus dat deed hij. Uiteindelijk besluit Cornelis natuurlijk niet in het noodlottige vliegtuig te stappen, maar hij accepteert wel direct dat zijn leven er nu anders uit komt te zien. **Betekent dit dat ik dood ben? vroeg hij zich af.** (139) Verder wordt er niet gekeken naar zijn reactie, maar aan de rust waarmee hij het accepteert wijst erop dat Cornelis net zo passief lijkt als zijn zoon.

Ook het leven dat Cornelis nu gaat leiden, is hem ook maar gewoon aan komen vliegen. Omdat hij een kapper is, gaat hij gewoon naar een kapperszaak op Tenerife en vraagt of hij er een baantje kan krijgen. Hij krijgt de kamer boven de winkel aangeboden, en langzaam maar zeker vult die ruimte zich met spullen. Jaren verstrijken, en hij gaat gewoon zijn gangetje; hij wordt goede vrienden met zijn collega-kappers, maar vertelt nooit precies wie hij is, en hoe hij daar is terechtgekomen. Uiteindelijk, omdat zijn collega's te oud zijn, krijgt hij zelfs het eigenaarschap aangeboden – hij hoeft er niets voor te doen. De enige keer dat Cornelis zelf moet bepalen wat de vervolgstap gaat zijn, is wanneer hij oog in oog komt met Henny, die hem vertelt over zijn vrouw en zoon. Hij weet niet precies wat hij moet doen, en hij denkt er goed over na. En dan sluit het boek af met de volgende woorden: **'Eerst maar even niets, denkt hij.'** (299) Het is typerend dat, na een leven lang nooit beslissingen gemaakt te hebben, hij zelfs nu, nu hij een keuze kan maken die zijn leven (alweer) op zijn kop kan zetten, hij eerst even niets moet doen.

MOTIEVEN

ZWEMMEN In zijn bekendste boek *Boven Is het stil* staat een opvallend citaat over water en zwemmen:

Ik haal een hand door mijn natte haar en wrijf met de vochtige hand over mijn gezicht. Water is goed, het spoelt van alles weg (vuil, oude huid, jaren), in water ben je zonder gewicht, water maakt roekeloos en leeftijdloos. (*Boven is het stil*, 186)

Met dit in gedachten wordt de keuze van Bakker om Simon van zwemmen te laten houden opeens heel duidelijk. Het water van het zwembad staat voor gewichtloosheid en voor vrijheid, en hoe meer Simon zwemt, hoe meer hij tot zichzelf komt.

Zwemmen is zo'n belangrijk motief in *De kapperszoon*, dat het boek er zelfs mee begint: **Igor zwemt. Of nee, zwemmen is niet het goede woord, hij heeft geen idee van schoolslag of borstcrawl, niemand heeft hem zo te zien het zwemmen ooit kunnen bijbrengen.** (9)

Simon heeft zelf altijd al gezwommen. Vroeger deed hij wedstrijden, maar dat vond hij uiteindelijk niet meer fijn omdat hij dan verloor, en zo raakte hij het plezier erin kwijt. Hij kan dus wel goed zwemmen, wat in contrast staat met Igor en de andere kinderen die hij begeleidt.

Hoewel Simon alleen naar het groepje gaat omdat zijn moeder dat wilde, begint hij het steeds leuker te vinden. Het zwemmen, of het niet meer willen zwemmen, staat symbool voor het leven; op een bepaalde manier liet Simon het maar een beetje op zich afkomen. Het is daarom ook opvallend dat Simon later in het boek juist wel weer baantjes gaat trekken, en dat hij er meer plezier in krijgt:

Het zwemmen zelf en de jongenslijven om hem heen. Zo'n onbestemd gevoel dat zich concentreert in zijn borst. Niet vervelend, eigenlijk best

lekker, zó lekker dat hij overweegt weer eens een licentie te nemen en zich in te schrijven voor masterwedstrijden. Misschien is hij veranderd. (236)

Het moge duidelijk zijn: Simon is zeker veranderd. Hij heeft initiatief genomen, hij heeft onderzoek gedaan, en hij doet zijn best om rust te vinden en zijn oude wonden te helen. Het lijkt wel alsof Simons plezier en vaardigheid in het zwemmen in direct verband staat met hoe hij in het leven staat. Dit komt ook terug in het volgende citaat, bijna aan het einde van het boek:

Simon zwemt. Hij lag als eerste in het bad, langzaam zijn er steeds meer zwemmers bij gekomen. Hij zwemt. Rugslag, schoolslag, borstcrawl. De vlinderslag laat hij zitten, die zou de anderen te veel storen. (270)

Deze zin spiegelt eigenlijk de allereerste paar zinnen uit het boek, wanneer Igor zwemt. Het grote contrast is alleen dat Simon juist wel zwemt, goed en technisch. Hij kent de juiste termen, en, in tegenstelling tot in het begin van het boek, houdt hij rekening met anderen. Simon heeft een grote ontwikkeling doorgemaakt, en dat komt terug in de manier waarop hij zwemt.

Overigens moet ook vermeld worden dat het lijkt alsof Igor Simon op een bepaalde manier 'wakker' gemaakt heeft. Het boek begint dus met Igor, die niet kan zwemmen, ook al lijkt hij op de beroemde zwemmer Aleksandr Popov. Later probeert Simon hem mee te nemen naar huis, maar wanneer hij avances maakt, zegt Igor zijn enige woord in het enige boek: 'Nee'. (257) Niet lang daarna besluit Simon ook dat hij niet meer gaat zwemmen:

Voormalig aalscholver, voorheen dubbelganger van Aleksandr Popov. Of nee, dat blijft hij, maar Simon zal het niet meer zien. Vanochtend heeft hij voor het laatst zijn moeder bijgestaan in het zwembadje. Hij kijkt nog

eens naar de zwemtas. Hij kan nu zo snel niet verzinnen wat hij daarmee moet. (261)

Het lijkt wel alsof de rollen van Igor en Simon omgedraaid zijn nadat Simon hem voor de tweede keer bij hem thuis uitgenodigd had. Simon ging net als Igor door het leven; zonder duidelijk doel, zonder contact te (kunnen) maken met andere mensen, en zonder iets te leren. Maar in de loop van het boek wordt steeds duidelijker dat Simon wél in staat is om keuzes te maken, en hij 'promoveert' ook van het kleine badje met de verstandelijk beperkten naar het grote bad waar hij zelf in kan zwemmen. Simon denkt in het begin van het boek ook dat hij een aalscholver is, maar zoals in het citaat hierboven aangegeven, is het nu Igor die om zich heen kijkt alsof hij geen idee heeft waar hij is. Simon daarentegen is zich juist bewust van zichzelf, en wat hij wil doen.

SPIEGELS Spiegels spelen een belangrijke rol in meerdere van Bakkers romans. Zo gaat zijn eerste jeugdroman, *Perenbomen bloeien wit*, over een tweeling die in een auto-ongeluk terecht komen. Een van de twee broers is zwaargewond en wordt blind. De twee broers waren vroeger altijd elkaars evenbeeld, maar sinds het ongeluk kunnen ze zich nooit meer in elkaar herkennen. De twee broers waren altijd een spiegel voor elkaar, maar dat is nu niet meer het geval.

Ook in *Boven Is het stil* keren spiegels terug. Dit boek gaat ook over een tweeling (het boek is in het Engels vertaald als *The Twin*), maar een van de twee komt al vroeg om in een ongeluk. De tweelingbroer moet dan maar het boerenbedrijf van zijn vader overnemen. Blijkbaar denkt men bij tweelingen altijd dat ze zo op elkaar lijken, dat ze bijna dezelfde persoon zijn. *Boven Is het stil* is dan ook een roman over een man die eindelijk zichzelf wil vinden, en niet langer het spiegelbeeld van zijn tweelingbroer wil zijn.

Maar terug naar *De kapperszoon*. In de twee voorbeelden die ik hiervoor noemde gaat het vooral over metaforische spiegels, maar in deze roman spelen letterlijke spiegels ook een rol. Een kapperszaak heeft natuurlijk spiegels waarin klanten zichzelf kunnen bekijken, maar soms kijkt Simon er ook in. De eerste keer ziet hij de man met wie hij naar bed is geweest: 'Kapper!' had de man geroepen toen ze de winkel binnenkwamen. Hij was in een stoel gaan zitten en keek Simon via de spiegel aan. (26)

Het is opvallend dat de man dit via de spiegel zegt, en dat Simon hem in de spiegel aankijkt, want het is dan alsof Simon zichzelf herkent in de spiegel.

In een spiegel kun je jezelf zien, en als je jezelf ziet, weet je wie je bent. Op een bepaald moment is Simon veel aan het opruimen, en heeft hij de twee spiegels afgenomen, zodat de klanten zichzelf haarscherp kunnen zien. (70) Het lijkt echter ook alsof Simon zichzelf beter doorheeft, en zich dus scherper ziet dan voorheen.

Ook vindt Simon het belangrijk dat zijn spiegels altijd schoon zijn, want hij kijkt liever de wereld in via spiegels dan in het echt:

Simon kijkt vrijwel altijd mensen met een omweg in de ogen. Via een spiegel. Hij heeft de gewoonte op straat, in een winkel, waar dan ook, mensen niet direct aan te kijken. Domweg omdat hij geen zin heeft contact te maken. Ogen in een spiegel zijn tweedehandsblikken, scheef zijn ze, zoals je in een spiegelbeeld ineens kunt zien dat het gezicht van iemand scheef is, iets wat je normaal gesproken niet ziet, waarschijnlijk omdat je eraan gewend bent. (85)

Als je het thema passiviteit er even bij pakt, dan is deze manier van de wereld in kijken hier ook een goed voorbeeld van. Door in een spiegel te kijken vermijd je contact, en dat is precies wat Simon altijd al gedaan heeft. Tegelijkertijd wil hij dus wel dat alles haarscherp is. Hieruit blijkt ook

Simons conflict: aan de ene kant wil hij geen contact maken, maar aan de andere kant wil hij dus wel alles kunnen zien.

Cornelis en Simon zijn op een bepaalde manier elkaars spiegelbeelden. Beiden zijn 'indolent', beiden maken moeilijk contact, en beiden laten de dingen maar een beetje gebeuren – en gebeuren dingen ook maar gewoon met ze. En ook, blijkbaar, kijken ze de wereld in via spiegels. Een interessant moment is wanneer Cornelis en Jacob, de stagiair contact maken:

Maar toen kwam er een moment dat ze met z'n tweeën waren, aan het einde van de dag (...) en daarna, het was al na zessen, kwam dat moment met z'n tweeën, dat begon met elkaar tijdens het opvegen van een dag haar per ongeluk aankijken in een van de spiegels, waardoor ze twee andere jongemannen werden, niet langer de kapperszoon en de stagiair waren. (113)

Hoewel Cornelis dus Jacob in de spiegel bekeek, was het wel een dusdanig sterk contact, dat ze iets in elkaar herkenden wat ze daarvoor nog niet eerder gezien hadden.

NAMEN Namen geven is een terugkerend motief in *De kapperszoon*.

Het duidelijkste voorbeeld is wel de kapperszaak waarin hij werkt, die beschreven wordt als volgt:

Een kapperszaak die er nog precies zo uitziet als in de jaren zeventig [van de vorige eeuw], toen zijn grootvader BARBIER JAN veranderde in CHEZ JEAN omdat er om de hoek, en nog een hoek, twee bistro's openden met Franse namen en pitrieten wijnflessen aan het plafond. (14)

Het gebouw veranderde niet, Jan, die toen nog kapper was, veranderde ook niet, maar de naam van de zaak veranderde wel. En dat alleen omdat het voor Jan beter voelde. En Simon heeft de naam nooit veranderd,

omdat hij daar geen behoefte aan had. Dat de naam nog steeds slaat op Jan, de eerste kapper, laat ook zien dat Simon nooit echt de neiging gehad om zich het kappersbestaan echt toe te eigenen.

Een ander moment waaruit blijkt dat Simon zijn eigen naam niet zo interessant vindt is wanneer zijn band met de schrijver wordt beschreven: De schrijver komt vaak, dat is nu eenmaal inherent aan het gebruik van de tondeuse, en de schrijver leek belangstellend. 'Hé, kapper,' zegt hij als hij binnenkomt, andere mensen zeggen 'Goedemorgen' of 'Goedemiddag', er is zelfs een die 'Daar ben ik' zegt, alsof Simon al uren vol verwachting op hem zit te wachten. Soms is alleen al het luidop horen noemen van je beroep genoeg. Ze noemen elkaar bij hun beroep zoals anderen elkaar bij de achternaam noemen. (40)

Uit dit citaat wordt duidelijk dat de schrijver hem in het begin vooral als een kapper ziet, en de echte persoon erachter niet echt ziet. En Simon vindt dat blijkbaar ook prima.

Namen zijn een belangrijk gegeven om iemand te begrijpen. Wanneer Simon meer onderzoek begint te doen naar zijn vader, is er de volgende dialoog:

'Had mijn vader eigenlijk een bijnaam?' vraagt Simon.

'Een bijnaam?'

'Ja, een afkorting, een koosnaam.'

'Je oma maakte weleens de fout hem Cor te noemen.' (57)

Een bijnaam zegt blijkbaar veel over een persoon. Iemand die een bijnaam heeft, is geliefd. Jacob, de stagiair die Cornelis verleidt om met hem weg te gaan, wordt liefkozend Koppie genoemd door zijn familie. Tussen de regels door valt te lezen dat Cornelis juist helemaal geen bijnaam wilde.

Het interessante aan Cornelis is natuurlijk dat hij wel van naam verandert wanneer hij op Tenerife aankomt. Dat wil zeggen, Manuel vroeg hem een andere naam te kiezen. (173) – ook hier weer het idee dat Cornelis niet zelf het initiatief neemt. Hij noemt zichzelf Carlos, omdat dat makkelijker uit te spreken is. Overigens houdt hij wel zijn eigen achternaam, maar naar die achternaam zou niemand vragen, toch? (173). Het is opvallend dat vanaf het moment dat Cornelis zijn naam verandert in Carlos, hij ook alleen nog maar Carlos genoemd wordt in de beschrijvingen. Pas op het moment dat Henny Carlos vindt, en hem Cornelis noemt, wordt hij ook daar weer Cornelis genoemd. In het laatste hoofdstuk is hij echter weer Carlos, omdat dat gaat over zijn laatste paar dagen op Tenerife, waar hij nog eventjes zichzelf (zijn nieuwe zelf, dus) is. Het is dus alsof hij als Carlos daadwerkelijk een ander mens is dan Cornelis, en daardoor ook zijn vorige leven achter zit kan laten. Als hij wordt geconfronteerd met het feit dat hij eigenlijk Cornelis is, dan begint hij pas na te denken over zijn vorige leven. Zijn naam is dus zijn identiteit.

MOTTO

Het motto van *De kapperszoon* is het titellied van de tv-kinderserie *Beertje Colargol*, gebaseerd op de kinderboekenreeks van Olga Pouchine uit de jaren zestig. Het gaat over een beer die wil zingen. Zijn ouders vinden dat niet goed, omdat beren niet kunnen zingen. Deze intro gaat als volgt:

Ik ben Beertje Colargol
Beertje dat kan zingen
Trala do re mi fa sol
'k Dans erbij het is te dol

Ik beleef zoveel
Lach en huil en leer en speel
Met mijn fluitefluit
Blaas ik elk verhaaltje uit
Twiet-twiet, twiet-twiet, twiet-twiet

Kleutertjes nu opgelet
Nu gaat het beginnen
Trala do re mi fa sol
Ik ben Beertje Colargol

Het eerste dat in het oog springt bij dit liedje is dat het heel lichtvoetig is. Er zijn gekke klanken, en er wordt gedanst. In dit liedje wordt beloofd dat er heel veel gaat gebeuren.

Dit motto kan op zowel de hoofdpersonen slaan als op de schrijver, Gerbrand Bakker, zelf. Het stukje 'ik beleef zoveel' kan op de beide kapperszonen slaan, maar het stukje 'met mijn fluitefluit/Blaas ik elk verhaaltje uit' zou juist wel weer van Bakker zelf kunnen zijn. Net als Beertje Colargol is Bakker zelf namelijk de enige die kan bepalen hoe het verhaal verloopt, hoe het afloopt, en wanneer. Ook het 'Kleutertjes nu opgelet/Nu gaat het beginnen' zou een oproep van Bakker aan het publiek kunnen zijn: na jaren (zijn vorige roman, *De omweg*, dateert uit 2010) is er eindelijk weer een roman van Gerbrand Bakker uitgebracht, en men zal dit boeken moeten lezen.

Er is ook een rechtstreekse referentie naar de intro van Beertje Colargol in het boek. In deel drie besluit Simon een twitteraccount te beginnen. Zijn eerste tweet, '[kut lul kont neuken is gezond](#)' (235) zorgt ervoor dat hij al een paar volgers krijgt, en mensen vragen wat zijn tweede tweet gaat zijn. Dat is dan '[Ik ben Beertje Colargol, Beertje dat kan neuken. Met](#)

[mijn dikke berenpik maak ik alle meisjes dik.](#)' (235). De toon is nog steeds lichtvoetig, en is in hetzelfde ritme als het originele liedje, maar de tekst is zeker niet meer geschikt voor kinderen. Dit zou kunnen betekenen dat er twee lagen in *De kapperszoon* zitten: een overduidelijke, het verhaal zelf (de kinderversie), en eentje van Gerbrand Bakker zelf, die zichzelf in een rol in het boek heeft gegeven (de volwassen versie). Hij speelt met het idee van de roman en de rol van de schrijver, maar neemt zichzelf zeker niet te serieus. Hierover later meer.

GENRE

De kapperszoon is een combinatie van verschillende genres, die op elkaar reageren, en die nauw in verband staan met elkaar. De volgende genres zijn te herkennen in deze roman.

PSYCHOLOGISCHE ROMAN Zoals veel romans is ook *De kapperszoon* een psychologische roman. Dit wil zeggen dat de nadruk wordt gelegd op de innerlijke wereld van de hoofdpersonen, in plaats van grote gebeurtenissen. Dat betekent dat er ogenschijnlijk weinig kan gebeuren, maar dat kleine dingen heel bepalend zijn voor de hoofdpersonen. Hoewel dat waar de roman allemaal om draait, de vliegtuigramp op Tenerife van 1977, ligt de nadruk vooral op wat dit precies doet met de hoofdpersonen. Simon was immers nog niet eens geboren, maar zijn leven is wel bepaald door deze gebeurtenis. Ook volgen we het leven van Cornelis, die nota bene bijna ooggetuige was van de ramp, via de kleine, alledaagse dingen die hem overkomen op Tenerife. Gerbrand Bakker wordt gezien als de meester van het alledaagse, en in zijn romans gebeurt er eigenlijk altijd vrij weinig. Zijn roman *Boven is het*

stil komt qua stijl en opbouw behoorlijk overeen met *De kapperszoon*. Dit boek, over een man die tegen zijn zin boer is geworden, gaat ook vooral over de kleine dingen in het leven, en hoe die kleine dingen langzaam maar zeker behoorlijk invloed kunnen hebben op ons. Bakkers personages zijn vaak stil, teruggetrokken en observerend, en dat leent zich natuurlijk uitstekend voor psychologische romans.

Hoewel *De kapperszoon* een psychologische roman is, wordt nooit helemaal duidelijk waarom de hoofdpersonen bepaalde dingen doen. Bakker heeft in een interview gezegd dat hij helemaal niet houdt van verklaren en psychologiseren. Hij beschrijft het als volgt:

Ik houd zelf helemaal niet van psychologiserende romans. Dan gaat de schrijver ervanuit dat ik dom ben, dat de dingen me voorgekauwd moeten worden. (Zin Magazine)

De roman volgt dus duidelijk wel de gedachten van de hoofdpersonen, maar op geen enkel moment wordt er een oordeel over gegeven, of staat er een uitleg van wat dit precies allemaal bedoelt. Het is aan de lezer zelf om te bepalen wat alles betekent.

NON-FICTIE Een ander genre dat je zou kunnen vinden in *De kapperszoon* is non-fictie. Dit houdt in dat er zaken beschreven worden die echt gebeurd zijn. Natuurlijk is de Tenerife-ramp echt gebeurd, maar de hoofdpersonen zijn allemaal fictief. Gerbrand Bakker heeft echter veel directe bronnen rechtstreeks overgenomen in zijn boek. In *De kapperszoon* laat hij meerdere karakters praten over de ramp, en laat hij Simon zoveel onderzoek doen dat hij licht geobsedeerd wordt. Het wordt Simon al snel duidelijk dat er heel veel verschillende bronnen zijn, van Wikipedia en een speciaal opgerichte in-memoriamwebsite tot documentaires die veel in kwaliteit verschillen, en krantenartikelen uit die tijd. Speciale aandacht wordt besteed aan een geheel omgekomen Fries gezin, die tragisch genoeg niet eens allemaal bij elkaar liggen. Ook

krijgt de omgekomen Eve Meyer, een pin-upmodel en actrice in het sexploitation-genre een speciale plek in het boek. Simon komt haar naam tegen op het internet, en doet dan onderzoek naar haar. Zo krijgt de lezer allemaal informatie over haar te verwerken: hoe ze aan haar beroep is gekomen, en vooral ook wat er op haar grafsteen stond: Three Times A Lady. En dit brengt Simon weer naar Lionel Ritchie, die een grote hit had met dit nummer. Deze manier van schrijven laat zien hoe makkelijk het tegenwoordig is om onderzoek te doen, en hoe moeilijk het is om de rode draad te volgen te midden van alle kennis die zomaar voor het oprapen ligt op het internet.

Bakker heeft overzicht proberen te creëren in die wanorde door alles op een rijtje te zetten in *De kapperszoon*. Het is echter niet alleen Simon die nu meer inzicht heeft over de ramp, maar de lezer ook.

De kapperszoon is echter geen non-fictieverhaal. Integendeel; de hoofdpersonen zijn volledig verzonnen, en alle feiten die de lezer geserveerd krijgt dienen slechts als achtergrond voor het grote verhaal.

AUTOBIOGRAFIE In een interview dat Gerbrand Bakker aan *Zin Magazine* gaf, vertelde hij dat hij eigenlijk niet zo van romans meer hield, omdat het pretentius was. Schrijven vond hij echter wel nog fijn om te doen, en daarom heeft hij de laatste jaren vooral non-fictie heeft geschreven, en een serie autobiografische boeken. *De kapperszoon* is weliswaar een roman, maar heeft ook behoorlijk wat autobiografische trekjes. Zo is de schrijver duidelijk een versie van Bakker zelf, en heeft hij boeken geschreven als *Mei* en *Beneden is het kil*. De schrijver zegt ook geregeld tegen Simon dat hij bezig is met een boek over een kapper en over de vliegtuigramp, en het resultaat daarvan is *De kapperszoon*.

Bakker blijft bewust in het midden over wat feit en fictie is wanneer het gaat over de identiteit van de schrijver; de boeken zijn net niet de juiste titels, en het uiterlijk wordt ook niet uitvoerig beschreven. Bakker heeft zelf gezegd dat hij dit onderdeel van de roman zag als een spelletje, en

hij was vooral bezig met kijken hoe ver hij het kon laten gaan. Hij noemt de rol van de schrijver een 'overgangssmeermiddel' tussen fictie en non-fictie. Een moment waarop dit spelletje duidelijk wordt in het boek is in de volgende scène, waarin Simon en zijn opa aan het praten zijn over wat ze tegen de schrijver gezegd hebben die middag:

'Waarom zei je dat vanmiddag niet?'

'Nou ja, met die vent erbij, een schrijver, nou dan weet je het wel...'

'Wat weet je dan?'

'Die gaat daarmee aan de haal, natuurlijk!' (80)

Dit is natuurlijk ook precies wat er gebeurd is; Bakker zal ergens het idee gekregen hebben van een overlevende van de vliegtuigramp, en is daar letterlijk mee 'aan de haal' gegaan; hij schreef er zelfs een heel boek over. Bakker communiceert dit idee op deze manier dus met zijn lezers. Gerbrand Bakker is overigens niet de enige schrijver die zichzelf een rol heeft gegeven in een van de eigen romans. In de lezing zal ik hier dieper op ingaan.

ACHTERGROND

De allerbelangrijkste gebeurtenis in *De kapperszoon* is natuurlijk de vliegtuigramp op Tenerife in 1977. In het boek merkt de schrijver op dat geen enkele schrijver hier ooit een boek over heeft geschreven, en dat hij er daarom zo geïnteresseerd is. Het is eigenlijk nog steeds niet helemaal duidelijk hoe die ramp heeft kunnen gebeuren, maar Bakker laat zijn personage Simon veel onderzoek doen. Die zet dan een en ander op een rijtje, waardoor de grote verscheidenheid aan internetbronnen nu een keer in een goedlopend verhaal zijn gezet.

Niet alle slachtoffers van de vliegtuigramp op Tenerife zijn geïdentificeerd, en dit is waar Gerbrand Bakker zijn verhaal op heeft gebaseerd: in de ruimte die er was tussen alle feiten.

Ten tijde van de ramp werd er veel overgeschreven, maar Bakker laat zijn personages vertellen dat de ramp eigenlijk een beetje vergeten wordt. De informatie blijkt overal op het internet te staan, in plaats van netjes bij elkaar. Sommige dingen spreken elkaar tegen, sommige worden nog steeds niet helemaal duidelijk (bijvoorbeeld de rol die de voetbalwedstrijd had bij de Spanjaarden). Bakker speculeert ook niet naar wat dan de echte aanleiding geweest is, maar schrijft alle perspectieven op.

Het lijkt wel alsof Bakker op een bepaalde manier een ode wilde schrijven over de nabestaanden van de vliegtuigramp in 1977. Hij laat de schrijver al nadenken over dat het vreemd is dat er nog nooit eerder een boek over is geschreven. Ook denkt Simon na over hoe hij 'de nabestaande van een slachtoffer' (93) is, en vind het eigenlijk gek dat er nooit meer aandacht aan gegeven is. In 1977 zag de wereld er anders uit; toen bijvoorbeeld de MH17-ramp was, is er een minuut stilte gehouden, en heeft Frans Timmermans een emotioneel betoog gehouden. Bakker beschrijft het omgaan met de ramp uit 1977 als volgt:

'Weer voelt hij (Simon) het weggemoffelde van de ramp, het stoffige, het het-is-nu-eenmaal-gebeurd-en-nu-gaan-we-weer-verder. Het enorme verschil tussen 1977 en 2014. Het is bizar, maar hij voelt jaloezie, hoewel hij snapt dat er in 1977 waarschijnlijk maar twee televisiezenders waren. De impact was veel geringer, mensen konden zich niet direct uiten zoals tegenwoordig. Tegenwoordig staan ze rijendik langs de snelweg als er slachtoffers vanaf een buitenlandse plek van een ramp worden overgebracht naar Nederland. Ze applaudisseren er ook nog bij.'

Door het onderzoek dat Simon doet (en dat Bakker natuurlijk ook gedaan heeft voor zijn roman), wordt steeds duidelijker dat veel mensen geleden hebben, maar dat dat eigenlijk nooit echt goed uitgesproken is.

ONTVANGST

De kapperszoon is wisselend, maar overwegend positief ontvangen. Vooral de manier waarop Bakker de schrijver (zichzelf) integreert in de roman wordt geroemd, maar de toon wordt in bepaalde recensies te vlak genoemd, waardoor het echte drama en het echte meevoelen met de personages niet zo goed lukt. Hieronder een aantal citaten uit verschillende kranten.

'Net als in *Boven* is het stil weet Bakker in *De kapperszoon* een klein leven waarin grote gebeurtenissen uit het verleden opspelen knap te vangen in simpele situaties, die geen spannende plot nodig hebben om je bij de lurven te grijpen. Maar er is ook een verschil: in *De kapperszoon* speelt Bakker literaire spelletjes en dat pakt wisselend uit. Goed gedaan is de manier waarop hij het verhaal van de verdwenen vader (nog zo'n loner) laat spiegelen met dat van de zoon. Een zeperd is daarentegen de opzichtige wijze waarop hij die twee verhalen aan het slot van de roman met elkaar verknoopt.'

(Maarten Steenmeijer, *de Volkskrant*, 3 februari 2022)

'Dat is misschien wel het enige serieuze bezwaar dat je kunt maken tegen deze vaak grappige, soms weemoedige, vrijwel steeds innemende roman: de luchtigheid. De potentiële drama's – en verlossingen – worden meer aangestipt dan uitgewerkt. Er zijn vlagen van vertwijfeling of gemis, maar diepe wanhoop of langdurige gewetensnood lijken de hoofdpersonen niet te kennen, terwijl ze daar toch alle redenen voor hebben. Vermoedelijk mikt Bakker met *De kapperszoon* ook niet op grote conflicten tussen en in zijn personages, of op hevige ontroering bij de lezer, en dat had misschien ook niet gepast bij de gelijkmoedige aard van vader en zoon Weiman. Maar vooral in het derde deel, dat iets wegheeft van een lange epiloog, voelt de luchtigheid soms als een

gemiste kans, met zoveel mogelijkheden op aangrijpendere, minder vluchtige worstelingen.' (Dries Muus, *Het Parool*, 11 februari 2022)

Ook het einde van het boek doet wat het zegt te doen. Iemand verzucht 'eerst maar eens even niets' en prompt houdt de roman ook op. Zijn schrijversniets is ook een werkelijk niets. Het is de manier van Gerbrand Bakker om ingewikkelde dingen niet te ontrafelen maar om ze te demonstreren. Dat vermijden van al die grote denkkaders die elders de literatuur bepalen, metafysica, psychologie en filosofie, maken hem tot een bijzonder, misschien wel uniek schrijver voor wie drama en spel dezelfde betekenis hebben. (Rob Schouten, *Trouw*, 12 februari 2022))

'Bij onkenbaarheid legt de schrijver zich niet neer, Bakker noch zijn evenknie in de fictie, en dát tilt de roman boven zichzelf uit. Wat de schrijver doet is niet alleen een personage in beeld brengen, die o zo bewegingloze kapper, maar hij gaat met hem aan de haal, op de best mogelijke manier: door zijn verhaal, met vernuftige parallellen en motieven, te verheffen tot literatuur. Hij maakt Simon boeiend, dankzij dat levendige proza, maakt hem iemand – misschien wel het grootste en meest liefdevolle wat een schrijver kan doen. Voor de lezer levert dat de bijna magische illusie op die *De kapperszoon* zo bijzonder (en ik denk onvergetelijk) maakt: dat je echt iemand hebt gezien. Gerbrand Bakker heeft zijn personages tot leven geschreven.'

(Thomas de Veen, *NRC*, 25 februari 2022)

'Wanneer de schrijver het overneemt zeg maar, en zijn personages verrast met het verhaal waarin ze terechtkomen. Dit klinkt nu misschien ingewikkeld, maar het betoverende van *De kapperszoon* is dat niets bedacht aandoet en er toch iets magisch boven de bladzijden zweeft.'

(Marja Pruis, *De Groene Amsterdammer*, 16 februari 2022)

VRAGEN EN DISCUSSIEPUNTEN

- 1 In het boek zegt de schrijver dat hij het heel bijzonder vindt dat er nog nooit eerder een roman is geschreven over de vliegtuigramp in Tenerife. Zijn er nog meer gebeurtenissen die volgens u een plek in een roman verdienen?
- 2 Bakker speelt in de roman met feit en fictie. Wat voor effect heeft de toevoeging van alle feiten op het verhaal van Simon en zijn vader? Maakt dit het verhaal geloofwaardiger, of juist niet?
- 3 De moeder van Simon vertelt in heel duidelijke woorden dat hij indolent is, en geen actie onderneemt. Maar is zijn moeder eigenlijk wel actief? Simon onderneemt weinig actie, en lijkt niet een erg uitgesproken persoonlijkheid te hebben. Toch zijn de tweets die hij post behoorlijk grof.
- 4 Waarom zou hij dit doen?
- 5 Zal Cornelis terugkeren naar Nederland? Waarom wel, of niet?
- 6 Simon is al een tijd bezig met Igor, maar wanneer puntje bij paaltje komt, wijst Igor hem af. Waarom zou Bakker ervoor gekozen hebben om Igor een woord te laten zeggen?
- 7 Gerbrand Bakker heeft zichzelf in de roman geschreven. Waarom zal hij ervoor gekozen hebben om de titels van zijn boeken een net wat andere naam te geven, in plaats van de echte titel zelf?
- 8 Dieren spelen altijd een grote rol in het oeuvre van Gerbrand Bakker. Op *De kapperszoon* staat zelfs een hond op de voorkant. Welke rol speelt de hond van Carlos in het verhaal?
- 9 Simon en Cornelis zijn elkaars spiegelbeeld in de manier waarop ze op dingen reageren. Maar op welke manieren lijken ze nog meer op elkaar?
- 10 Waarom krijgt het verhaal van Oscar zo'n prominente rol in de roman?
- 11 Een van de critieken die het boek kreeg, was dat het niet genoeg diepgang had. Vindt u dat ook?

BRONNEN

- gerbrandbakker.wordpress.com/2022/03/04/interview Interview
- www.uitgeverijcossee.nl/auteur/Gerbrand-Bakker-A25.php
- [nl.wikipedia.org/wiki/Gerbrand_Bakker_\(schrijver\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Gerbrand_Bakker_(schrijver))
- www.parool.nl/kunst-media/het-enige-bezwaar-tegen-de-eerste-roman-van-gerbrand-bakker-sinds-2010-de-luchtigheid~bcb35e0d/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
- www.volkskrant.nl/cultuur-media/gerbrand-bakker-weet-in-simpele-situaties-een-leven-te-vangen~bc64a8d3/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
- www.trouw.nl/cultuur-media/als-schrijver-kun-je-het-zo-gek-niet-verzinnen-en-toch-geloof-je-hem-in-de-kapperszoon~b2e94693
- www.nrc.nl/nieuws/2022/02/24/gerbrand-bakker-doet-misschien-wel-het-meest-liefdevolle-wat-een-schrijver-kan-doen-a4093486

.....

© 2022, Literatuurclubs Drenthe
www.literatuurclubsdrenthe.nl
Tekst: Elke Maasbommel
Redactie: Nynke van der Molen, Joke Rosier
Ontwerp © Go Puck

